

Верховний
Суд

Банкрутство фізичних осіб

Олександр Банасько

Суддя судової палати для розгляду справ про банкрутство
Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду

21 жовтня 2019 року введено в дію Кодекс України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ), а Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон) втратив свою чинність.

Господарським судам необхідно здійснювати розгляд справ про банкрутство відповідно до нових правил передбачених Кодексом.

(див. пункти 2, 4 Прикінцевих та перехідних положень Кодексу)

Тлумачення пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ приводить до висновку, що законодавцем за темпоральним критерієм визначено пряму дію норм КУзПБ та їх застосування при розгляді справ про банкрутство незалежно від дати відкриття провадження у справі про банкрутство, за винятком справ, які на день введення в дію цього Кодексу 21.10.2019 перебувають на стадії санації.

Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом **з метою задоволення вимог кредиторів**, а також **відновлення платоспроможності фізичної особи**.

(преамбула КУзПБ)

Інститут банкрутства фізичних осіб

Проектом пропонується врегулювати відносини щодо відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися в скрутній фінансовій ситуації та **потребують допомоги з боку Держави**.

Система врегулювання проблем заборгованості громадян – фізичних осіб, не зайнятих у підприємстві, в усьому світі спрямована на забезпечення надання допомоги **чесним, але невдалим боржникам шляхом передусім реструктуризації їх боргів**, а в разі неможливості у майбутньому погасити борги, **заслужити їх списання**.

Від відновлення платоспроможності боржника **виграє не тільки ця особа, а й держава**, оскільки фізична особа, звільняючись від боргів, повертається до активної легальної праці, покращуються сімейні відносини, людина зберігає здоров'я, а відтак, трудовий потенціал, загалом повертається до активної соціальної діяльності. **Держава таким чином повертає** ще одну економічну одиницю до активного способу життя і, нарешті, **платника податків**.

За загальним уявленням від розв'язання проблем фізичних осіб – позичальників шляхом поступок **можуть постраждати кредитні установи**, насправді, як свідчить практика застосування таких юридичних процедур у розвинутих країнах, банки хоча і можуть щось втратити у разі їх погодження на списання частини боргу, однак, **в цілому вони виграють за рахунок очищення їх балансів від «мертвих» боргів та збереження їх клієнтів серед активних учасників споживчого кредитування**, а за таким токсичним кредитом отримують більше, ніж отримали би через стягнення у виконавчому провадженні, такі можливості надає застосування інституту розстрочення, яке передбачається в плані відновлення платоспроможності боржника.

Пояснювальна записка до проекту Кодексу України з процедур банкрутства ([Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63518)

Інститут банкрутства фізичних осіб

КНИГА ЧЕТВЕРТА. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

(стаття 113 КУзПБ)

Відповідно до цього Кодексу **щодо боржника - юридичної особи** застосовуються такі судові процедури:

розпорядження майном боржника;

санація боржника;

ліквідація банкрута.

Відповідно до цього Кодексу **щодо боржника - фізичної особи** застосовуються такі судові процедури:

реструктуризація боргів боржника;

погашення боргів боржника.

Процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність разом з визнанням боржника банкрутом.

(частини перша, друга статті 6 КУзПБ)

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав відкриття провадження у справі

Постанова КГС у складі ВС від 29.07.2021 у справі № 909/1028/20
Статті 115, 116, 119 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення частини другої статті 115 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до таких висновків:

- з огляду на вжиття законодавцем словосполучення "інші обставини" **перелік підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи не є вичерпним;**
- для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи **достатньо навіть однієї або більше однієї підстави у будь-яких комбінаціях** наведених у частині другій статті 115 КУзПБ, оскільки законодавцем імперативно не визначено обов'язковим існування сукупності всіх чотирьох підстав, як умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи;
- наявність у боржника майна не виключає можливості існування в нього прострочених зобов'язань перед його кредиторами, як однієї із підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

За ступенем визначеності частина четверта статті 119 КУзПБ є абсолютновизначеною нормою, що свідчить про встановлення законодавцем вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, який розширювальному тлумаченню не підлягає.

Наявність у боржника активів та відкритих щодо нього виконавчих проваджень не належить до вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 10.09.2020 у справі № 902/227/20
Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Пунктом 1 частини другої статті 115 КУзПБ встановлено, що боржник має право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність у разі, якщо розмір прострочених зобов'язань боржника перед кредитором (кредиторами) становить не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати. Перелік підстав, визначених частиною другою статті 115 КУзПБ для порушення провадження у справі про банкрутство фізичної особи, не є вичерпним, оскільки пунктом 4 частини другої зазначеної статті передбачено можливість "існування інших обставин, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності)".

Метою законодавця при введенні процедури банкрутства фізичних осіб було створення правового механізму, який дозволить фізичній особі – боржнику реструктурувати свої боргові зобов'язання та перевести їх з іноземної валюти у національну валюту України, для унеможливлення негайної реалізації житла фізичних осіб, переданого в іпотеку банкам за валютними кредитами. Отже, така процедура є спеціальною та має застосовуватися переважно щодо інших процедур звернення стягнення на іпотечне майно у випадку ініціювання боржником провадження у справі про банкрутство.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо автоматичного припинення дії мораторію після спливу 170 днів

Постанова КГС у складі ВС від 01.10.2020 у справі № 910/17501/19
Стаття 121 Кодексу України з процедур банкрутства

У разі відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, на рухоме (нерухоме) майно якої звертається стягнення за її зобов'язаннями перед третіми особами, переважному застосуванню підлягають приписи частини четвертої статті 121 КУзПБ щодо задоволення вимог кредиторів (стягувачів) за рахунок заставного майна боржника в межах провадження у справі про неплатоспроможність.

Винятками із спеціального регулювання порядку задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника згідно з частиною четвертою статті 121 КУзПБ є два випадки:

- 1) якщо на момент відкриття провадження у справі про неплатоспроможність **виконавче провадження перебуває на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум**, у тому числі одержаних від продажу майна боржника;
- 2) якщо **майно перебуває на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 905/1923/15
Стаття 41 Кодексу України з процедур банкрутства

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство. Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

З метою **дотримання принципу судового контролю** у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, з огляду на мету та цілі КУзПБ, такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, **які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство.**

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, **задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство,** постановленою господарським судом за результатом розгляду заяви кредитора, вимоги якого є забезпеченими.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо порядку набуття статусу кредитора у справі про банкрутство

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 16.07.2020 у справі № 910/4475/19

Особа набуває статусу конкурсного кредитора (сторони, учасника провадження у справі про банкрутство) з повним обсягом процесуальної дієздатності (в тому числі правом оскарження судових рішень) за сукупності таких умов:

- подання до господарського суду письмової заяви з вимогами до боржника, а також документів, що їх підтверджують, протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (ч. 1 ст. 23 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 1 ст. 45 КУзПБ);
- розгляд господарським судом заяви конкурсного кредитора у попередньому засіданні суду (ч. 6 ст. 23, ст. 25 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 6 ст. 45, ст. 47 КУзПБ);
- визнання вимог такого кредитора, що формалізується у судовому рішенні господарського суду – ухвалі (ч. 6 ст. 23, ст. 25 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ч. 6 ст. 45, ст. 47 КУзПБ).

Наявність забезпечення виконання грошового зобов'язання у вигляді застави/іпотеки надає такій особі (статус кредитора якої ще не підтверджено) певні особливості у статусі і обсязі протягом процедур банкрутства порівняно з іншими кредиторами боржника.

Визначені Законом про банкрутство наслідки, що настають з моменту порушення справи про банкрутство, полягають, зокрема, в обмеженні прав заставодержателя майна боржника вільно обирати способи та процедуру звернення стягнення на передане в заставу (іпотеку) майно, а також в особливостях задоволення вимог забезпечених кредиторів до боржника – лише в порядку, передбаченому Законом про банкрутство, та в межах провадження у справі про банкрутство.

Ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство має наслідком зміну порядку задоволення вимог заставодержателя майна боржника, у зв'язку з чим є судовим рішенням, яке ухвалено про права та інтереси цієї особи, що надає заставодержателю право заперечувати у підготовчому засіданні відкриття провадження у справі про банкрутство боржника з наділенням у такому разі заставодержателя процесуальними правами учасника у справі про банкрутство – щодо подання клопотань, надання доказів тощо, а відповідно – і процесуальним правом на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство в розумінні ч. 1 ст. 254 ГПК України.

Відповідно до абзацу першого частини шостої статті 45 КУзПБ кредитор має право отримувати від розпорядника майна інформацію щодо вимог інших кредиторів. Такий кредитор може подати розпоряднику майна, боржнику та суду заперечення щодо визнання вимог інших кредиторів.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо моменту набуття прав у справі про банкрутство забезпеченим кредитором

Постанова Судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.10.2019 у справі № 910/11946/18

Передбачені Законом про банкрутство наслідки, що настають з моменту порушення справи про банкрутство, полягають, зокрема, в обмеженні прав заставодержателя майна боржника вільно обирати способи та процедуру звернення стягнення на передане в заставу (іпотеку) майно, а також в особливостях задоволення вимог забезпечених кредиторів до боржника: лише в порядку, встановленому Законом, та в межах провадження у справі про банкрутство.

Тож ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство має наслідком зміну порядку задоволення вимог заставодержателя майна боржника. У зв'язку з цим вона є судовим рішенням про права та інтереси особи, що надає заставодержателю право заперечувати у підготовчому засіданні проти відкриття провадження у справі про банкрутство боржника з наділенням у такому разі заставодержателя процесуальними правами учасника у справі про банкрутство щодо подання клопотань, надання доказів тощо і, відповідно, процесуальним правом на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство в розумінні частини першої статті 254 ГПК України.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо поширення на фізичну особу, яка є майновим поручителем, статусу боржника

Постанова КГС у складі ВС від 17.06.2021 у справі № 926/2987-6/20

Перелік підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство фізичної особи, визначений частиною другою статті 115 КУзПБ, не є вичерпним, оскільки пунктом четвертим частини другої цієї статті передбачено можливість «існування інших обставин, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності)».

При цьому право боржника звернутися із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність не узалежнюється від наявності у сукупності всіх чотирьох підстав, передбачених частиною другою статті 115 КУзПБ.

З огляду на те, що провадження у справах про неплатоспроможність фізичних осіб здійснюється у порядку, визначеному КУзПБ для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, передбачених книгою четвертою названого Кодексу, а також на встановлені обставини у цій конкретній справі, на фізичну особу, що є майновим поручителем, поширюється статус боржника у справі про неплатоспроможність в розумінні КУзПБ.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо поняття «член сім'ї боржника» у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 910/6639/20

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений, передусім, необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, у тому числі, надавати достовірну інформацію про все наявне майно, зумовлена не тільки формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Подання декларації про майновий стан надає можливість не лише встановити перелік та вартість майна, стан доходів та витрат на відповідну дату, а й динаміки розміру активів за відповідний період.

Включення до кола членів сім'ї осіб, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхніх дітей, у тому числі повнолітніх, батьків, осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, пояснюється фідуціарним, зазвичай, характером відносин боржника з цими особами (обов'язок діяти якнайкраще в інтересах таких осіб), що може сприяти ухиленню від виконання боржником зобов'язань перед кредиторами шляхом перереєстрації майна (майнових прав) на цих осіб. До цих зловживань правом боржник може вдатись незалежно від того, що ці особи проживають окремо від боржника, не пов'язані з ним спільним побутом та сімейними правами і обов'язками.

Положення частини п'ятої статті 116 КУзПБ самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. Положення статті 3 СК України для регулювання відносин у процедурі розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовується.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУзПБ, з огляду на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників- фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 01.09.2021 у справі № 917/2088/19

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений передусім **необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.**

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно **зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.**

Тож надання декларації про майновий стан **є процесуальним обов'язком боржника** у провадженні про неплатоспроможність фізичної особи.

Зі змісту пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ вбачається: якщо боржник не скористався наданим йому правом усунути виявлені за наслідком перевірки керуючим реструктуризації недоліки щодо повноти та достовірності інформації, зазначеної у поданих ним (боржником) деклараціях, то настають визначені цією нормою **наслідки у вигляді закриття провадження у справі.**

Ключовим завданням суду при наданні оцінки наявності підстав для закриття провадження у справі у разі неподання боржником виправлених декларацій упродовж семи днів з моменту отримання звіту керуючого реструктуризацією за результатами відповідної перевірки є **необхідність встановлення дотримання керуючим реструктуризації порядку повідомлення особи (боржника) про наявність обґрунтованих підстав вважати подану нею інформацію недостовірною та/або неповною, а також з'ясування факту наявності чи відсутності надання виправлених декларацій впродовж встановленого законодавством строку.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невідповідністю плану реструктуризації КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 16.12.2021 у справі № 910/8306/20

Метою і завданням процедури реструктуризації боргів, зокрема, **є забезпечення розгляду кредиторами розробленого боржником проєкту плану реструктуризації боргів для відновлення його платоспроможності**. При цьому такий документ слід вважати закономірними очікуваннями кредиторів як в частині його розгляду, так і в період його реалізації, коли відбувається фактичне погашення їх вимог в межах процедури реструктуризації.

Розроблення проєкту плану реструктуризації має здійснюватися відповідно до вимог статті 124 КУзПБ, зокрема, щодо форми і змісту проєкту плану, що дасть змогу зборам кредиторів оцінити перспективу відновлення платоспроможності боржника, прийняти рішення про його схвалення та подати на затвердження господарському суду або відхилити його та прийняти рішення про перехід до процедури погашення боргів.

Тож при поданні до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність **обов'язком боржника є складення реального (виконуваного) проєкту плану реструктуризації**, який після розгляду господарським судом грошових вимог та формування реєстру кредиторів розробляється, уточнюється та погоджується з кредиторами.

Невідповідність плану реструктуризації боргів боржника вимогам КУзПБ через невідображення в ньому повної та достовірної інформації про майновий стан боржника, фактичних обставин, які спричинили неплатоспроможність боржника, розміру суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів, тощо **є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи з огляду на приписи пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ**.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з придбанням майна членами сім'ї за кошти боржника

Постанова КГС у складі ВС від 09.11.2021 у справі № 903/6/21

Обов'язковим для застосування цієї норми у разі встановлення та доведення обставин придбання майна членів сім'ї боржника за його кошти та/або здійснення реєстрації майна на члена сім'ї боржника є **доведення обставин вчинення відповідних дій з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.**

Положення пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ хоча не встановлюють такої передумови для застосування цієї норми як визнання в установленому порядку недійсним (встановлення нікчемності) відповідного правочину або заперечення/спростування відповідних майнових дій з придбання майна членами сім'ї боржника за кошти боржника та/або реєстрації цього майна на члена сім'ї тощо, проте **не звільняють від необхідності доведення мети вчинення таких дій (боржника та/або членів його сім'ї) – ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.**

Без зазначення учасником у справі про неплатоспроможність обставин, що вказують на придбання членом сім'ї боржника майна за кошти боржника та/або проведення реєстрації цього майна на члена сім'ї саме з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, та **без дослідження і встановлення судом цих обставин** з огляду на надані у справі докази **немає підстав для ухвалення рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність відповідно до пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невисуненням вимог кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 09.11.2021 у справі № 911/3459/20

За умови відсутності кредиторів, а отже, і можливості розгляду та схвалення зборами кредиторів плану реструктуризації боргів боржника, метою якого є відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань перед кредиторами, **законодавець передбачив право суду ухвалити рішення, яким визнати боржника банкрутом та перейти до процедури погашення боргів або закрити провадження у справі.** Відповідне право реалізується судом з урахуванням конкретних обставин справи.

Ухваленню постанови про визнання боржника банкрутом передують такі умови, як неприйняття у встановлений законом строк рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника зборами кредиторів (що, в свою чергу, передбачає наявність кредиторів у справі про банкрутство) або ухвалення судом рішення про перехід до процедури погашення боргів боржника.

За відсутності вимог кредиторів до боржника та неможливості розгляду плану реструктуризації боргів боржника, а отже, і процесуальної можливості подальшого здійснення провадження у справі (перейти до процедури погашення боргів боржника), підстав для визнання боржника банкрутом немає. За таких умов у суду виникає право прийняти рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

У зв'язку з тим, що до боржника не висунуто вимог кредиторів, є неможливим як розгляд плану реструктуризації боргів боржника, проєкт якого підлягає схваленню зборами кредиторів, так і визнання боржника банкрутом та введення процедури погашення боргів. Тож з огляду на відсутність процесуальних норм, якими було б врегульовано можливість подальшого здійснення розгляду справи за цих обставин, а також те, що КУзПБ не встановлює відповідної підстави для закриття провадження у справі про банкрутство в такому випадку, проте не визначає й вичерпного переліку підстав для закриття провадження, застосування до спірної ситуації судами першої та апеляційної інстанцій положень пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ як підстави для закриття провадження у справі є логічним та виправданим.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невисуненням вимог кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 11.02.2021 у справі № 910/16593/19

У разі коли після оприлюднення офіційного оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство на дату проведення попереднього засідання до боржника не висунуто вимог, суд не має змоги належним чином дати обґрунтовану оцінку твердженням боржника щодо його неплатоспроможності, адже такі твердження боржника у процедурі банкрутства мають бути досліджені судом з урахуванням як думки розпорядника майна, так і інших конкурсних кредиторів. **Тому подальше провадження у справі про банкрутство є неможливим, у зв'язку з чим його належить закрити на підставі п. 8 частини першої статті 90 КУзПБ.**

Норма частини четвертої статті 49 КУзПБ, якою встановлено право суду прийняти постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, обмежена випадком наявності конкурсних кредиторів із правом вирішального голосу (зборів кредиторів) за умови недобросовісної бездіяльності цього органу щодо прийняття рішення про подальшу долю процедури банкрутства.

Висновок апеляційного суду про те, що в разі небажання кредиторів з тих чи інших підстав брати участь у справі про банкрутство боржника та задоволення своїх вимог у процедурі банкрутства і, відповідно, неподання до боржника кредиторських заяв законодавець передбачив відповідні наслідки, які визначені ним в частині четвертій статті 90 КУзПБ, а саме **визнання таких вимог погашеними, а виконавчих документів за відповідними вимогами - такими, що не підлягають виконанню суперечить системному тлумаченню частини четвертої статті 45 КУзПБ**, яка серед наслідків неподання заяви конкурсним кредитором протягом 30 днів передбачає лише позбавлення його права вирішального голосу, а не визнання його вимог погашеними, а виконавчих документів за відповідними вимогами - такими, що не підлягають виконанню.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з відсутністю ознак неплатоспроможності

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 922/1426/21
Стаття 90 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення змісту частини першої статті 90 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтею 113 КУзПБ із застосуванням системного способу її інтерпретації свідчить, що наведена норма та визначені нею підстави закриття провадження у справі про банкрутство (за винятком підстав визначених пунктами 1, 2, які стосуються виключно юридичної особи) **є загальними по відношенню до норм Книги четвертої IV КУзПБ**, яка містить підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця), адже застосовуються до більш широкого кола відносин: як банкрутства юридичних осіб так і фізичних осіб (фізичних осіб – підприємців).

Тлумачення частини другої статті 90 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до висновку, що **обов'язковою передумовою закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ є те, що такі процесуальні дії можуть бути вчинені лише до введення процедури погашення боргів боржника та визнання його банкрутом.**

Результат судових процедур у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) **не має бути направлений на уникнення та переслідувати цілі унеможливлення задоволення кредиторських вимог до боржника.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Сфера регулювання пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) **за суб'єктним складом учасників є обмеженою** та поширюється виключно на боржників (фізичних осіб) визначених абзацом першим пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ – фізичних осіб, в яких **єдиним кредитором в процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири** (житлового будинку), що **є єдиним місцем проживання сім'ї боржника**.

Текстуальне тлумачення абзацу першого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ свідчить, що диспозиція цієї норми передбачає здійснення провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб за наведеними особливостями **у разі наявності одночасної сукупності таких юридичних фактів:**

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію цього Кодексу;
- 2) ця заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) такий кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Системне тлумачення абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) свідчить, що наведеним абзацом законодавець конкретизував положення абзацу першого цього пункту та передбачив **додатковою кваліфікуючою передумовою застосування абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ володіння боржником на праві власності лише одним об'єктом нерухомості** залишивши незмінними умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (фізичної особи) з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ - **одночасна наявність сукупності юридичних фактів передбачених абзацом першим цього пункту.**

Боржник за наявності відповідних передумов **має право самостійно обирати одну з моделей своїх процесуальних дій** для відновлення його платоспроможності шляхом реструктуризації наявної заборгованості за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, зокрема:

- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ;**
- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у спрощеному порядку** (без визначення особи арбітражного керуючого та надання доказів авансування винагороди керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 КУзПБ), але за таких умов: єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, а предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним об'єктом нерухомості, яким володіє боржник на праві власності, та єдиним місцем проживання його сім'ї.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

За методом правового регулювання абзац вісімнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ сформульований **як імперативна норма**, яка встановлює автоматичне схвалення забезпеченим кредитором плану реструктуризації у разі відповідності його умовам реструктуризації, визначеним названим пунктом, незалежно від процесуальної позиції і заяв кредитора з цього приводу.

Суд повинен займати активну процесуальну позицію, зокрема і під час перевірки наявності умов та підстав для застосування щодо боржника (фізичної особи) процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, закріпленої у пункті 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, **яка має полягати в повному, всебічному й об'єктивному з'ясуванні обставин щодо відповідності заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та долученого до неї плану реструктуризації умовам реструктуризації**, визначеним цим пунктом.

Суд не має права самостійно втручатися у визначені боржником в плані реструктуризації умови, зокрема з власної ініціативи з метою приведення у відповідність до пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ плану реструктуризації **змінювати строк погашення вимог забезпеченого кредитора або мінімальну суму щомісячного виконання плану реструктуризації** (за винятком доведення боржником недостатності доходів для виконання умов реструктуризації (абзац дев'ятнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), а лише може надавати оцінку їх відповідності вимогам та умовам, визначеним наведеною нормою.

Доведення підстав й умов для застосування процедури реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) за валютним кредитом з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ та складання плану реструктуризації згідно зазначених вище імперативних норм **є процесуальним обов'язком боржника (фізичної особи) за невиконання якого настає негативний процесуальний наслідок у вигляді відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність**, що не позбавляє його права на повторне звернення до суду з такою заявою, врахувавши умови та підстави для застосування наведеної процедури.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 02.06.2022 у справі № 917/1384/20

Положення пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ застосовуються при розгляді заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника – фізичної особи **лише у разі звернення боржника із заявою та відкриття судом провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням приписів цієї норми.**

Цілком очевидно, що **суд не має права змінювати наведені боржником в заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність** (стаття 113 КУзПБ або пункт 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), **право на визначення яких** за приписами частини другої статті 115 КУзПБ **належить виключно лише боржнику.**

Межі судового контролю за цих умов обмежуються дослідженням судом змісту заяви фізичної особи про відкриття провадження у справі про її неплатоспроможність та долученого до неї проєкту плану реструктуризації боржника щодо їх відповідності вимогам та умовам, встановленим статтею 113 КУзПБ або пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ відповідно.

Тож у випадку відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ, під час розгляду судом грошових вимог кредитора до боржника **приписи пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не застосовуються.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи **скористатися правом на реабілітацію заслуговує лише чесний і сумлінний боржник**, тому до боржника – фізичної особи за приписами Книги четвертої КУзПБ **установлено спеціальні вимоги до його добросовісності**, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт 6 частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

За змістом приписів статей 116, 119, 123, 125, 126, 128 КУзПБ щодо вимог до боржника та процесуальних наслідків їх невиконання, законодавець означив **принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи**, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише **добросовісний боржник**, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника та не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, при цьому демонструє дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів до задоволення їх вимог.

Щодо ролі арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи

У судовій процедурі реструктуризації боргів боржника **роль арбітражного керуючого є ключовою**, адже за частиною першою статті 126 КУзПБ саме йому належить подати суду на затвердження план реструктуризації боргів боржника. Тож **керуючий реструктуризацією зобов'язаний забезпечити розроблення такого плану** відповідно до вимог статті 124 КУзПБ з урахуванням економічно обґрунтованих пропозицій сторін, подати його в установлені строки на схвалення зборам кредиторів та для затвердження – суду.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Ураховуючи, що основним призначенням частини сьомої статті 123 КУзПБ є припинення реабілітації очевидно недобросовісного боржника та можливість її застосування з власної ініціативи суду, господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою, тому **з власної ініціативи**, зокрема розглядаючи інформацію керуючого реструктуризацією про результати перевірки майнового стану боржника або вирішуючи питання про перехід до судової процедури погашення боргів, **зобов'язаний перевірити такі обставини та надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.**

Саме по собі клопотання зборів кредиторів про закриття провадження/перехід до наступної судової процедури, **за відсутності передбачених спеціальним законом підстав і обставин**, не може бути достатньою та безумовною підставою для задоволення господарським судом такого клопотання.

Порівняльний аналіз положень частини одинадцятої статті 126 КУзПБ з іншими нормами, що регламентують закриття провадження на стадії реструктуризації боргів засвідчує те, що хоча ці норми частково кореспондуються між собою, проте не є тотожними за ступенем імперативності, колом ініціаторів та передумовами їх застосування. Такі відмінності дають підстави для висновку, що **неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника протягом трьох місяців з дня введення процедури реструктуризації боргів може бути самостійною підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.**

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Сам по собі факт недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів **не є обов'язковою підставою для припинення реабілітації боржника у справі про відновлення платоспроможності фізичної особи**, адже за змістом частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у такому випадку закриття провадження у справі є лише одним з варіантів вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, з якими КУзПБ пов'язує можливість альтернативного вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи. Тому **обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника**, у сукупності з іншими обставинами справи **підлягають врахуванню господарським судом при ухваленні рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника**.

Приписи частини першої статті 130 КУзПБ не повинні застосовуватися суто формально та зводитися до підрахунку строків чи встановлення відсутності/наявності рішення зборів кредиторів про схвалення плану реструктуризації боргів боржника без встановлення господарським судом обставин справи, перевірки дотримання процесуальних гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін, а також з'ясування підстав для закриття провадження у справі, зокрема за частиною сьомою статті 123, частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ.

За змістом абзацу другого частини другої статті 6, частини першої статті 130 КУзПБ процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність фізичної особи одночасно з визнанням банкрутом боржника, **тобто в разі встановлення ознак неплатоспроможності боржника, яка є обов'язковою підставою для визнання боржника банкрутом та переходу до судової процедури погашення боргів**, а саме в порядку частини першої статті 130 КУзПБ, а відсутність ознак неплатоспроможності боржника матиме наслідком закриття провадження у справі на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо повноти дій ліквідатора

Постанова КГС у складі ВС від 18.11.2021 у справі № 915/2487/19

КУзПБ передбачена певна сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору в ході ліквідаційної процедури та перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів); подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій в ході ліквідаційної процедури.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів, щодо їх належного здійснення (**принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі**).

Завданням ліквідатора у ліквідаційній процедурі є не проста констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута. Отже, під час ліквідаційної процедури, ліквідатор має здійснювати заходи спрямовані на пошук, виявлення і повернення майна, яке перебуває у третіх осіб. Крім того, ліквідатор має здійснювати обґрунтовані і логічні дії, а також здійснювати запити до відповідних органів, з врахуванням минулої діяльності банкрута. При цьому, кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора.

Зазначені висновки було сформовано Верховним Судом **щодо здійснення процедури ліквідації юридичних осіб**, водночас, **колегія суддів зауважує на доцільності врахування зазначеного принципу також при розгляді справ про неплатоспроможність фізичних осіб**, враховуючи, що відповідно до статті 113 Кодексу України з процедур банкрутства провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

Судова практика щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб

Щодо права фізичної особи-підприємця звертатися до суду в ліквідаційній процедурі

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 08.09.2021 у справі № 5023/5722/11 (922/3331/20)

Право на звернення до суду гарантується Конституцією України, при цьому обмеження цивільної та процесуальної дієздатності можуть бути встановлені лише в порядку, передбаченому законом.

Кодекс України з процедур банкрутства, порівняно із Законом про банкрутство, визначає відмінні судові процедури, які застосовуються до боржників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Так, до боржників фізичних осіб-підприємців застосування ліквідаційної процедури та призначення ліквідатора уже не передбачено, натомість визначено судову процедуру погашення боргів та призначення керуючого реалізацією майна.

Аналіз положень КУзПБ свідчить, що правові наслідки визнання фізичної особи, в тому числі фізичної особи-підприємця, банкрутом полягають у обмеженні під час провадження у справі про неплатоспроможність її повноважень розпорядження усіма правами щодо майна, включеного до складу ліквідаційної маси, які переходять до керуючого реалізацією.

Однак, норми КУзПБ не містять жодних обмежень у праві на звернення до суду визнаної банкрутом фізичної особи - підприємця з позовом до третіх осіб, в тому числі у випадку, якщо така позовна заява подана у часі до введення в дію цього Кодексу, однак розглянута господарським судом, коли провадження у справі про неплатоспроможність (банкрутство) уже здійснювалося за нормами Кодексу.

Вказаних обмежень положення чинного процесуального законодавства також не містять.

Щодо відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 20.05.2021 у справі № 922/3369/19

- судовими рішеннями, що підлягають касаційному оскарженню в порядку абз. 2 ч. 3 ст. 9 КУзПБ, **можуть бути тільки постанови апеляційного господарського суду;**
- процесуальна можливість спільного касаційного оскарження в порядку абз. 2 ч. 3 ст. 9 КУзПБ внаслідок включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, ухвалені за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, **може бути застосована тільки до касаційного оскарження тих судових рішень** (постанов апеляційного господарського суду) в процедурах банкрутства, **які стосуються не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства;**
- КУзПБ **не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, ухвалені за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду за правилами ст. 7 КУзПБ (у порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство,** до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню згідно із ч. 3 ст. 9 КУзПБ, і навпаки.

Відповідно до абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ **комітет кредиторів має право у будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності підстав.**

Господарський суд, розглядаючи клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень **без зазначення підстав, зобов'язаний** поряд із встановленням обставин дотримання порядку скликання та проведення загальних зборів та/або комітету кредиторів, законності обрання / формування загальними зборами кредиторів комітету кредиторів, ухвалення зборами кредиторів чи комітетом кредиторів рішення та реалізації цього рішення шляхом подання відповідного клопотання до господарського суду в порядку ч. 4 ст. 28 КУзПБ **вжити заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами.**

Звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень **зборами кредиторів, а не комітетом кредиторів не є порушенням приписів абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ.**

Щодо права кредитора на оскарження судових рішень

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 02.10.2019 у справі № 910/9535/18

Визначальну роль у процедурі банкрутства відіграє дотримання принципу конкурсного імунітету кредиторів, який спрямований на попередження та усунення будь-яких переваг одних кредиторів на шкоду інших. Важливе значення у дотриманні цього принципу має формування конкурсної маси, її реалізація та задоволення вимог кредиторів в установленій законом черговості.

З огляду на те, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" та ТОВ "Медіа Експерт Плюс" є кредиторами у справі № 910/18739/16 про банкрутство ТОВ "Західбудінвест Компані Консалтинг", результати розгляду позову у даній справі мають безпосередній вплив на права та інтереси АТ "Райффайзен Банк Аваль", оскільки прийняте рішення у цій справі призводить до збільшення боргових зобов'язань боржника та, як наслідок, зменшення його конкурсної маси, а отже, і розміру задоволення вимог кредиторів.

Кредитор у справі має право оскаржити судові рішення у справі, в якій він не є учасником, у разі впливу цього рішення на наповнення конкурсної маси боржника, розподілення її між кредиторами та формування вимог кредиторів.

Щодо включення скарги на рішення, які не підлягають оскарженню

Постанова Судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 20.05.2021 у справі № 922/3369/19

При вирішенні питання наявності підстав для відкриття касаційного провадження за касаційними скаргами на судові рішення, визначені абзацом першим частини третьої статті 9 КУзПБ, до яких включені/приєднані скарги на постанови апеляційного суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, які не підлягають оскарженню у касаційному порядку окремо, слід враховувати і таке:

- **по-перше**, як скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, так і включена/приєднана до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, **мають відповідати вимогам процесуального Закону щодо прийнятності**, зокрема статтям 289, 290, 291 ГПК України;

- **по-друге**, скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку, **може бути включена/приєднана**, в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ **до основної скарги на судові рішення, найбільш наближені за датою прийняття** (за можливістю). Касаційна скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку окремо, у разі пропуску строку на касаційне оскарження, визначеного приписами статті 288 ГПК України, має містити клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження з вмотивованим обґрунтуванням такого пропуску та підстав включення скарги на судові рішення, що не підлягають касаційному оскарженню, до основної скарги. Ця умова справедлива і для касаційної скарги на постанову апеляційного господарського суду, що може бути оскаржена окремо;

- **по-третє**, судові рішення за скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, так і включеної/приєднаної до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, **повинні бути (як правило) сутнісно (змістовно, логічно) поєднані підставами і доводами, стосуватися прав і охоронюваних законом інтересів особи**, щодо якої прийняте судове рішення, яке не підлягає касаційному оскарженню окремо

Щодо кола осіб, які мають право оскаржувати судові рішення у справі про банкрутство

Постанова КГС ВС від 01.04.2021 у справі № 910/17428/19

Законодавством про банкрутство передбачено певну процедуру набуття кредиторами статусу учасника провадження у справі про банкрутство. Лише після вчинення всіх передбачених КУзПБ (стаття 45) дій, прийняття судом відповідної ухвали про повне або часткове (частина шоста статті 45 КУзПБ) визнання його вимог, кредитор набуває статусу учасника провадження у справі про банкрутство та повну процесуальну дієздатність (здатність особисто здійснювати процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді, стаття 44 ГПК України).

У справі про банкрутство коло осіб, які мають право оскаржити судові рішення в апеляційному порядку, звужено до учасників такої справи, якими згідно зі статтею 1 КУзПБ є кредитори у справі. Також право на апеляційне оскарження судових рішень місцевого господарського суду мають учасники справи про банкрутство та інші, окрім кредиторів, особи, які не є учасниками справи, але у випадку якщо судові рішення, що оскаржується, безпосередньо вирішує питання про їх права та обов'язки.

Щодо одночасного оскарження судових рішень за статтями 7, 9 КУзПБ

Постанова КГС ВС від 02.09.2021 у справі № 33/29

Ухвала місцевого господарського суду та постанова апеляційного господарського суду (про визнання недійсним аукціону з продажу майна банкрута і стягнення гарантійного внеску) мають оскаржуватися в порядку статті 7 КУзПБ, а ухвала місцевого господарського суду та постанова апеляційного господарського суду (щодо питання відсторонення арбітражного керуючого) – в порядку статті 9 КУзПБ.

КУзПБ не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду в порядку статті 7 КУзПБ за результатами розгляду заяв (в порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство, до касаційної скарги на ті ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню в порядку частини третьої статті 9 КУзПБ, і навпаки.

Тож касаційне провадження в частині оскарження постанови апеляційного господарського суду та ухвали місцевого господарського суду (відхилено клопотання про відсторонення арбітражного керуючого від виконання обов'язків ліквідатора товариства) підлягає закриттю.

Справи на розгляді судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС у 2022 році

[Справа № 916/1456/21](#) – щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ основної винагороди приватного виконавця, визначеної у постанові про відкриття виконавчого провадження, розмір якої обрахований від загальної суми боргу боржника, яка фактично не стягнута.

[Справа № 910/13550/20](#) – щодо можливості перегляду в касаційному порядку рішень судів першої та апеляційної інстанцій, якими вирішувалося клопотання про забезпечення вимог кредиторів.

[Справа № 921/39/21](#) – щодо необхідності закриття у попередньому засіданні провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі положень статті 90 КУзПБ за встановлення судами обставин неподання після відкриття провадження у такій справі заяв конкурсних кредиторів з грошовими вимогами до боржника з дотриманням строку, передбаченого частиною першої статті 45 цього Кодексу.

[Справа № 918/1223/21](#) – щодо поширення дії мораторію на забезпечення вимог кредиторів щодо продажу майна, який розпочався до відкриття провадження у справі про банкрутство/неплатоспроможність боржника, однак не був завершений у відповідному виконавчому провадженні.

Верховний
Суд

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!